

“ Non est mortale quod opto ”

Wesalia

Tijdschrift voor plaatselijke Geschiedenis
en Folklore

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

(VERSCHIJNT VIJF MAAL PER JAAR)

Zevende Jaargang

1932

Nr 5

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.

Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, schoolhoofd, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, schoolhoofd.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR: C. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, schoolhoofd, Achterbroek.

BESCHERMENDE LEDEN :

Provinciebestuur van Antwerpen.

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Oudheidkundige Kring van Esschen.

Geschied- en Oudheidkundige Kring der Zuiderkempen.

Hoogstraten's Oudheidkundige Kring..

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, oud-lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

J. Anthonissen, Kruisweg.

J. Berben-Van Beeck, IJzerenweglaan, Hoogboom-Cappellen.

J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).

Alfons Beyers, Dorp, 106.

J. Blicke, Lange Herenthalsstraat, 26, Antwerpen.

J. Boeren, Dorpstraat,

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.

Ben. Braeckman, Graaf van Hoornstraat, 52, Antwerpen.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Eerw. Heer Kannunik Broeckx, pastoor-deken, Contich.

E. Brosens, Van Luppenstraat, 11, Antwerpen.

Wed. F. Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroek.

E. H. G. Celis, folklorist, Heirnislaan, 5, Gent.

Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vleeschhuis», Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei,

Armand Cosemans, Boudewijnstraat, 62, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuvillier, IJzerenweglaan, 60, Hoogboom-Cappellen.

Eerw. Zuster M. Damiana, klooster, Desschel.

L. De Bie, « Bloemenhof », Tuinwijk, Ekeren.

R. Debonnaire, tandarts, Merxem.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Ekeren.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Esschen.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Eerw. Heer Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Dr. V. d'Espallier, Victor Jacobslei, 40, Berchem.

Mevr. De With, Lintsche stw. 60, Hove.

J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.

E. H. Kan. Dr. A. Erens, archivaris, abdij Tongerlo.

Festraets, Kerkstraat, 21, Mortsel.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Balen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

Dr. J. Goossenaerts, Molenstraat 23, St. Amandsberg.

R. Govaert, onderwijzer, Gooreind.

Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

E. H. Alb. Henderick, Koningshof, 's Gravenwezel.

Corn. Hens, maalter.

WESALIA

Tijdschrift voor plaatselijke Geschiedenis en Folklore

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring van Wuestwezel.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

Redaktie : KAREL PEETERS, Bredabaan 155, Wuestwezel.

De Tol van Westdoorn

ONDER WUUSTWEZEL

toekomende aan den graaf van Hoogstraten.

(Vervolg.)

III.

Tot het derde proces aangaande den tol van Westdoorn geeft aanleiding het feit dat de schout van Wuustwezel het blazoen en het wapen van den graaf van Hoogstraten, reeds vermeld in 't getuigen-verhoor van 1614, aan het huis van den tollenaar op den Kruisweg heeft doen wegnemen.

De heer Claude du Mont, curateur van den graaf van Hoogstraten, dient diensvolgens bij het Souverein Leenhof van Brabant een rekwest in om te eischen dat dit blazoen zou teruggeplaatst worden, waartoe de schout van Wuustwezel door apostille van 4 November 1661 dan ook verwezen wordt. Den 19 December 1661 wordt dit vonnis aan den schout van Wuustwezel beteekend door den deurwaarder Frans Van der Vloet, die hem tevens nog drie andere stukken aflevert, nl. : 1) een uittreksel uit het Hoofdleenboek van het Kwartier Antwerpen, afdeeling Hoogstraten, waarin vermeld staan de graven en heeren van Hoogstraten, die achtereenvolgens den tol van Westdoorn hebben in hun bezit gehad ; 2) een verzoekschrift van den voornoemden curateur, die vraagt om borgtocht te mogen stellen voor leenmannen van Hoogstraten, wat hem door apostille van 5 November 1661 insgelijks toegestaan wordt ; 3) een derde rekwest, nogmaals van Claude du Mont, om bij gebrek aan leenvinders in de

streek, een gewonen deurwaarder met de dagvaardiging van den schout te mogen gelasten, wat insgelijks bij apostille van 5 November toegestaan wordt.

Den 20 December verschijnt Cornelis Blijens uit naam van Claude du Mont voor de leenmannen van Hoogstraten om borgtocht te doen stellen, en F. Van der Vloet deelt daarbij mede dat hij den schout van Wuustwezel gedagvaard heeft.

Hier volgen nu de stukken uit 't Rijksarchief te Brussel, *Leenhof van Brabant*, Processen. Nr. 836, 194^e bundel, 2307 :

4 November 1661.

Aen myn heere den Stadthouder res.

Verthoont oïdmoedelyck Claude du Mont heere van Croijx chevalier & als curateur van den heere Grave van Hoochstraeten, dat den selven heere Grave competerende is sekeren Thol genaempt den Thol tot Westdorne onder Wustwesel, den quartiere van Antwerpen resorterende, ende alhoewel aen den officier van de plaetse den selven Thol maer als genoeghsaem is bekend, als voor weijnighe jaeren geleden tot confirmatie van de gerechticheyt van dijen, op de Tholcamer binnen Antwerpen gewesen synde absolut vonnisse, dat oock blycke by het Extract vuyt de Registers van Souverijnen Leenhove alhier, dat den selven Thol successivelyck tot op den dach van heden by de heeren Graven van Hoochstraeten is verheven geweest, desen nijet tegenstaende soo is den Schouteth derselve plaetse soo stout ende temerair geweest, dat hij over t'hooft siende de voorschreven gerechticheden ende judiciele acten, door synen vorster oft dienaers van justitie feijtelijcken heeft doen affnemen voor den huijse van den Collecteur oft pachter van den voorschreven Tol woonende op de passagie genaempt den Cruiswech onder Wustwesel voorschreven, het Waepen oft Blasoen van den gemelden heere Grave waeronder van oude tyden staende was, dat men aldaer schuldich was te betaelen den voorseyden Thol, ende want dijergelycke factien commen te vallen in alle onrechtmatelijckheijt ende feijtelijckheijt, sonder inganck van wech der Justitie voorts gekeert, ende dat den verthoonder in der qualiteyt voorschreven gerechtigd is om daer inne by desen Souvereijnen Hove te doen versien, op dat de gerechticheyt van synen pupilairen nijet en worde vermindert, soo keert hem tot Ued.

Oïdmoedich biddende der selver gelieffe zij, bij marginaele appostille, aen den voorschreven Schouteth van Woestwesel ende syne dienaeren infracteurs van de voorschreven gerechticheijt van den Thol voorschreven, te ordonneren ende des noodt synde te condemnieren, dat hij promptelyck het voorschreven affgedaen Blasoen ende Waepen van den heere Grave voermelt, sal hebben te restitueren ende te affgeren ter plaetse alwaer hij hetselve heeft affgenomen oft doen affnemen, *idque* met costen, schaeden ende interesten, die den verthoonder oft wel synen pachter daerdoor alreede geleden heeft oft alnoch sal comen te lyden, *cum expensis*.

Ende ingevalle van communicatie ondertusschen de voorschreven provisie, ten alderminsten (nijettegenstaende alle claarheijt van saecke) onder cautie van te sullen restitueren allen het ghene waerover den voorschreven stoorder oft infracteur soude connen bewijsen metten voortganck van de collecte van den selven Thol geïnteresseert te syn, dit doende res.

A. Adriaenssen 1661.

(Rijksarchief te Brussel, *Leenhof van Brabant*. Processen n° 836, 194^e bundel, 2307 : Stuk op papier, 3 blz.)

Volgende apostille staat bovenaan op 1^e blz. :

Ghehoirt den heere Rapporteur sy dese requeste gecommuniceert aen partije om daer tegens te doen oft seggen t'gene haeren Raet sal gedraegen binnen acht daegen naer de communicatie, ordonnerende sonder prejuditie van dijen

aen de selve partije het blasoen ende Waepen in desen vermelt promptelyck sal hebben te restitueren ende t'affigeren ter plaetse daer tselve is affgehaelt, onder de cautie alhier gepresenteert. Actum in den souvereynen Leenhove van Brabant desen 4 November 1661.

F. Ricardt.

Eronder :

De communicatie van dese origineele requeste bij copije audentick met dreij stucken aneckx is gedaen per me ondergeschreven deurwerder aenden schoutet van Woestwesel. Actum desen 19^{en} Desember 1661.

Frans Vander Vloet 1661.

Aan dit stuk is het volgend rekwest bevestigd :

REQUESTE VOOR MR. NICLAES BLEIJENS
SUPPLIANTEN
TEGENS
JAN MICHIELSEN ALIAS TOEBACK.

Extract getrocken vuyt het Hooff Leenboeck berustende in den souvereynen Leenhove van Brabant van den Quartier van Antwerpen alwaer onder de Capitulatie van Hoochstraeten ende Minderhout wort bevonden folio cclxxx het naervolgende onder andere etc.

Heere Francois Paul de la Laing Grave van Hoochstraten, Bailloeul etc. vii^o Januarij 1644 by doode wylen heeren Albertus Grave van Hoochstraten, syns vaders ondergeschreven.

Heere Albert van Lalaing Grave van Hoochstraten Hornes etc. iiii December 1626 naer vermogen van fideicommissie ende by doode heeren Charles van Lalaing zyns vaders ondergeschreven.

Heer Charles van Lalaing Grave van Hoochstraten, Baenderheere van Hachicourt etc. vi February 1614 by doode heere Anthonis van Lalaing ondergeschreven, vuyt crachte van de fideicommissie ende manorat gemaect by heere Anthoin de Lalaing d'oude ende Vrouwe Isabel van Culenborch zyne huisvrouw.

Heer Anthoin van Lalaing den 20^{en} December 1590 by doode heeren Wilhem van Lalaing zyns vaders ondergeschreven.

Heer Willem van Lalaing xxva Aprilis xv^e lxxviiij by doode heere Anthonis van la Laing zyns heeren vaders ondergeschreven.

Joncker Anthonys van Lalaing xiiij Augusti xv^elv by doode wylen heeren Philips van Lalaing Grave van Hoochstraten zyns vaders ondergeschreven.

Joncker Philips van Lalaing Baron van Schoerisse vj Augusti anno xv^e xxxiiij by overgeven van heeren Anthonyse van la-Laing ende Vrouwe Elisabeth van Cuylemborch.

Her Anthonys van Lalaing heere van Montigny vja Decembris anno xv^e xvj by overgeven vrouwen Isabeelen ondergeschreven.

Her Jan van Lukcemborch heere van Vyle etc. x Decembris anno xv^e iiij tot behoef van Vrouwen Isabeelen van Culemborch synder gesellinnen. By doode wylen Joncker Jaspars heere van Culenborch huers vaders ondergeschreven.

Jo^r Jaspar eenich soene tot Culenborch xa Decembris anno xiiij^e lxx by doode wijlen heeren Vranx heere van Borsselle etc.

Her Vranck van Borsselle by overgevene heeren Jans ondergeschreven.

Jan van Cuyck heere van Hoochstraten.

Jan heere van Cuyck.

Her Gheraert heere van Vorselair hout t'dorp van Hoochstraten, te wetene d'lant metter vryheyt van Hoochstraten, ende tslot van Ghelmen metten heerlicheyden, hooghe middel ende leeghe metten renten chynsen pachten moelenen hoeven ende alle andere hueren toebehoerten gedrageñ den chyns omtrent clix t xv st. Loû omtrent ij^e lxxxiiij hoenderen ende twelf capuijnen verschinende altyt t Sinte Mertenss^e. Item den cheyns die verschynt int hoff te Wesemale gedracht jaerlix omtrent ii^e xi st. vj loû daer die panden eens deels aff liggen int land van Breda verschinende jaerlix op Sinte Mertensdach. Item den Tol tot

Hoochstraeten jaerlix weert sijnde omtrent lx peters. *Item den Tol tot Westdoerne.* Item die groote hoeve tot Ghelmen ende die cleyne hoeve tot Ghelmen beyde gelegen in eenen velde voort voerschreven slot van Ghelmen houden tsamen omtrent onderhuysen, hoeven, bogaerde, beempden, lande, heyden, weyden, bosschen ende met allen huere toebehoerten twee hondert bunderen. Item omtrent xij buenderen wouwers gelegen in vyff stucken daer die seven buenderen aff liggen aen een voert voerschreven slot ende die vijff buenderen in eenen velde voer Eyssele opte vroente, geheyten den grooten Wauwer teyssele. Item binnen der voerschreven heerlicheyt sijn gelegen in vroenten omtrent x^e buenderen lx buenderen moers, tot welcken voerschreven goeden ende heerlicheyden behoeren omtrent xxxv manschappen soo groot soe cleyne. Ende tot dyen dwaeter van der Marcken beginnende aen Papevoirt totten Strywele toe mit allen anderen wilden visscherien vogelrien, waranden foretteren, pertrizen lamoengen ende allen anderen huere toebehoerten, gelyck de voerschreven wijlen Joncker Jaspar de voerschreven goeden ende heerlicheyt by synen denombremente inden jare xiiij^e xcv dat vercleert heeft.

Gecollationneert tegens synen registre is, met den selven bevonden t'accorderen.

Quod attestor. F. Ricardt.

(Rijksarchief te Brussel. Ibid. : Afschrift op papier, 6 blz.)

5 November 1661.

Aen mijn Heere den Stadthouder etc.

Verthoont reverentelyck den Curateur van den heere Grave van Hoochstraeten, dat hij op den 4^e deser bekomen heeft de neffengaende appostile ende ordonnantie tot laste van den Schouteth ende sijne dienaers tot Wustwesel, ende want deselve ordonnantie is belast met cautie, soude de selve gerne stellen voor Leenmannen tot Hoochstraeten voerschreven, dan alsoo hem daer toe noodich is preallable permissie van desen hove, soo keert hem totten selven.

Biddende oidtmoedelyck den selven gelieve gedient te sijn bij appostile marginael te permitteren dat hij de voerschreven cautie sal moghen stellen voor Leenmannen tot Hoochstraeten, dit doende etc.

A. Adriaenssen. 1661.

Bovenaan :

Gesien dese Requeste t Hoff permitteert den suppliant de cautie alhier geruert te mogen stellen voor leenmannen tot Hoochstraeten. Actum inden souvereynen leenhove van Brabant desen 5^{en} November 1661.

F. Ricardt.

Onderaan : Hugo fiat ut petitur.

(Rijksarchief te Brussel. Ibid. Stuk op papier. 1 blz.)

5 November 1661.

Aen mijn heere den Stadthouder.

Verthoont met eerbiedinghe den Curateur van den heere Grave van Hoochstraeten, dat hij alhier te Leenhove Requeste gepresenteert heeft, ende op den 4^{en} deser daerop verworven ordonnantie tot laste van den Schouteth ende syne dienaers van Justitie tot Wustwesel, hebbende op de selve ordonnantie doen depescheren brieven van Executie, de welcke hij metten eersten gerne soude int werck leggen, dan alsoo in dat quartier egheene exploiteurs van desen hove en syn residerende, ende dat het te seer costelyck soude vallen daeromme expressen van hier derrewaerts (disterende omtrent de 16 mijlen van desen Leenhove) te senden soo keert hem tot Uwe Ed.

Oidtmoedelyck biddende tot het doen van de communicatie, insinuatie, daeghementen ende executie, gedient te syn, te autoriseren alle deurwerders, notarissen ende officieren van justitie, dit doende etc.

A. Adriaenssen. 1661.

Bovenaan apostille :

't Hoff autoriseert alle deurweerders notarissen ende officieren van justitie ten eynde alhier versocht behoudelyck dat het maer en sy voor dese reyse sonder tselve te trecken in consequentie. Actum inden Souvereynen Leenhove van Brabant desen vijffden November 1661.

F. Ricardt.

Onderaan :

Vuijdt crachte van de bovenstaende autorisatie hebbe ick onderteeckent Deurweerder vanden souverainen Raede van Brabant binnen Hoochstraeten residerende mij op den 19ⁿ December 1661 gevonden bynnen den dorpe van Wustwesel bij den heere Schouteth aldaer, hem daeghende teghens heden om te komen sien stellen binnen Hoochstraeten de borghtocht in desen vermeldt. Actum desen xx^{en} December 1661. Toirconde etc.

Frans vander Vloet. 1661.

(Rijksarchief te Brussel. Ibid. Stuk op papier, 1 blz.)

EXTRACT UIJTTE ROLLE VAN DE LEENEN GEHOUDEN
WORDENDE BINNEN DER VRYHEYT HOOCHSTRAETEN.

Compareerde Cornelis Blijens ingesetene van Hoochstraeten den welcken hem ten versuecke van den heere Claude du Mont als curateur van den heere grave van Hoochstraeten etc. heeft gestelt als borghe in conformiteyt van den appointementen in den souverainen Leenhove van Brabant op desselfs requeste gegeven den 4^{en} 9ber lestleden onderteeckent F. Ricard tot laste van den Schouteth van Wustwesel ende sijn Dienaers van Justitie aldaer, ende dat uytt crachte van de permissie in den selven souverainen Leenhove verleent den vijfdn november insgelyck lestleden onderteeckent F. Ricard, van dese borchtochte voor leenmanne alhier te moghen stellen, ende dat naer dijen den selven schouteth op ghisteren door den deurweerder vander Vloet tot het sien stellen van dese borchtocht teghens als nu rechtelyck is gedaecht uytt crachte van de autorisatie in den selven souverainen Leenhove verworven op den voorschreven vijffden December, oock onderteeckent F. Ricard, ende heeft den selven vander Vloet aen ons leenmannen gerelateert van sijn voorschreven gedaen daeghement ende is aen ons leenmannen van de voorschreven originele depesche gebleken. Actum dese xx Xber 1661 present Cornelis Tienemans ende Jacob vanden Elsacker mannen van Leen des heere grave van Hoochstraeten ende was onderteeckent Vermeeren met signatur.

(Rijksarchief te Brussel, Ibid. : Kopij op papier, 1 blz.)

Gedurende twee jaar vernemen wij uit archiefstukken niets meer aangaande het proces.

Den 4 Maart 1664 gaat de deurwaarder F. Van der Vloet den schout opnieuw dagvaarden om binnen de acht dagen aan het bevel van hoogerhand te voldoen. Wellicht bleef de schout even weerbarstig als gedurende de twee vorige jaren, want den 27 Juni 1665 richt Claude du Mont een nieuw rekwest tot den stadhouder, waarbij hij verwijst naar de uitspraak van het Leenhof op 4 November 1661, waaraan nog steeds geen gevolg gegeven is.

Denzelfden dag velt het Souverein Leenhof van Brabant definitief vonnis, waarbij de schout veroordeeld wordt tot herplaatsing van het blazoën en wapen van den graaf van Hoogstraten, tot schadevergoeding aan den suppliant en tot betaling der onkosten van het proces.

Aan het verzoek dat Claude du Mont daarna indient om dit vonnis nogmaals door een gewonen deurwaarder te laten beteekenen, wordt

andermaal, door apostille van 12 September 1665, gunstig gehoor verleend.

4 Maart 1664.

Ick ondergeteeckent deurweerder mede vorster der vrijhijt van Hochstraten recatteere mits desen versoecke van den rentmeester van den heere graeve van Hochstraten in den naem van den heer graeve voerscreven mij gevonden te hebben Binnen den doerpen van Westwesel bij den schoutent van den heere van Westwesel mits des selfs apsentie ende aen hem geinsinueert secker itratieve requeste metten appontemente, daer op staende inden eedelen ende sovercijnen leen hoeve van Braebant geoptinert bij ende van wegens den rentmester voerscreven ende onderteckent *F. Rickaert ten eijnde hij souden hebben te veeldoene inde voerscreven appontemente, binnen acht daegen naer de insinuatie op peene van verstecken ende recht soude woerden gedaen op de copeije.* Actum desen vierden meerdt 1664. Orconde etc.

Frans vander Vloedt als geautoriseerdt wesende
tot het doen van de voerscreven insinuatie.

(Rijksarchief te Brussel, Ibid. : Stuk op papier. 1 blz.)

27 Juni 1665.

Aen myn heere den Stadthouder etc.

Vertoont reverentelyck heer Claude du Mont Curateur van den heere Graeve van Hoochstraeten, dat hij genootsaecht is gheweest op den 4 9ber 1661 te presenteren requeste tegen den Schouteth van Woestwesel ende syne dienaeren, hiermede gaende waer van de communicatie is gedaen vuyt crachte van authorisatie door den deurwaerder vander Vloet op den xix^{en} Xber 1661 volgende syn relaes, ende midts partye voerscreven in mora bleeff. V. E. te voldoen oft antwoorden, soo is van wegen des heere Remonstrant iterative hier tehove gepresenteert : die op den 4 Meert 1664 oock door den voerscreven Deurwaerder Vander Vloet aen den voerscreven Schouteth is geinsinueert sonder dat den selven tot noch toe heeft voldaan oft litem geconsteert welke aangemerckt.

Soo bidt den heere Remonstrant V.E. gedient sy recht te doen op de medegaende stucken. Dit doende etc.

Zij gestelt in handen vanden heere Licentiaet

Hugo als Rapporteur om &a.

Actum 27. Junij 1665.

G. Michiels.

(Rijksarchief te Brussel, Ibid. : Stuk op papier. 1 blz.)

*Heer Glaude Du mont heere van Croyx Ridder etc. als curateur
van den heere Grave van Hoochstraeten Suppliant*

Teghens

Den Schouteth van Woestwesel Geinsinueerde.

(27 Juni 1665)

Ghesien by myne heeren die Stadthoudere ende mannen van leen des Souvereijn leenhoffs van Brabant die Requeste aldaer gepresenteert bij ofte van weghen des voerscreven Supplianten op den vierden novembris xvj^e eenentsestich tenderende ten eijnde tselve Hoff gedient soude wesen aen den voors. Geinsinueerde ende zijne Dienaeren Infracteurs van de gerechticheijt van den thol breeder aldaer geruert t'ordonneren ende desnoodt zijnde te condemnieren dat hij promptelijck het afgedaen blasoen ende wapenen van den heere Grave van Hoochstraeten, zal hebben te restitueren ende te exigieren ter plaetse alwaer hij t'selve heeft affgenomen off doen affnemen, idque met costen schaeden ende

interessen, die den Verthoonder offwel zijnen Pachter daer door alreede geleden heeft oft alnoch zoude comen te lijden *cum expensis &a* ende ingevalle van communicatie ondertusschen de voorgeschreven provisie, ten alderminsten /: nijet-
tegenstaende alle claerheijt van saecke :/ onder cautie van te sullen restitueren allen t'ghene waer over de voorschreven stoorder of infracteur soude connen bewijzen metten voortganck van de collecte van den selven thol geinteresseert te zijn. Gesien oock die iterative ende penale ordonnantie metten Relaece van den deurwerdere Frans vander Vloet, midtsgaeders de Requeste tot decreteringhe der voorschreven Pene ende recht te doen op de copijen. Op alles wel ende rijpelijk geleth t'Hoff ter maenisse myns voorschreven Heeren des Stadthouders decreterende de voorschreven Gecommineerde pene van d'iterative ende penale ordonnantie ende houdende den Geinsinueerde voor verstecken van rescriptie ende dyenvolgens recht doende op de copijen *condemneert den voorschreven Geinsinueerde promptelijk het affgedaen blasoen ende wapenen des voors. heere Grave van Hooghstraten* breeder in de Requeste vermeld *costeloos ende schadeloos te restitueren ende t'affigeren ter plaetse alwaer het selve is afgenomen* permitterende aen den Suppliant zijne schaeden ende interesten te libelleren om &a den voorschreven Geinsinueerde tot dyen condemnende inde kosten ter tauxatie ende moderatie van hove. Aldus gedaen ende vuytgesproken inde Audientie des voorschreven Souvereyn Leenhoffs van Brabant, op den sevenentwintichsten Juny xvj^e vijffentsestich.

Authorizerende alle notarissen ende officiers van justitie om &a (dit alinea is later bijgevoegd).

(Get.) Michiels.

(Vorstelijk Archief van Salm-Salm, te Anholt. Hoogstraten 235.4 : Per-
kament van H. o, 260; Br. o, 355.)

12 September 1665.

Aen myn heere den Stadthouder, etc.

Verthoont reverentelijk Sr Glaude du Mont Curateur vanden Heere Grave van Hoochstraten dat hij in selve qualiteyt hier te hove heeft verworven *mandatum* op cost en tot laste vanden Schouteth van Wustwesel die aenden selven nyet connen geexploiteert worden bij faulte dat aldaer egeen Leenvinders en resideren noch ses a seven mijlen daerontrent, oorsaecke den rentmeester hem keert totten hove,

Biddende tselve gelieve gedient te sijn t'authoriseren alle notarissen ende deurwerders van desen hove tot het exploicteren vande voors. brieven en mandatum ende dat voor dese reyse sonder te trecken in consequentie. Dit doende etc.

Apostille : t'Hoff Authoriseert ten eijnde alhier geruert, alle notarissen ende officiers van justitie behoudelijk dat het maer en sy voor dese reijsse sonder t'selve te trecken in consequentie. Actum xija 7bris 1665. (Get.) Michiels.
(Vorstelijk Archief te Anholt, Ibid.)

Wij vonden geen verdere gegevens over dit geschil tusschen den graaf van Hoogstraten en den schout van Wuustwezel, dat ongetwijfeld omstreeks het midden der XVIIe eeuw heel de streek van Wuustwezel heeft in beroering gebracht. In welke omstandigheden de schout, die voortdurend aan kortste eindje trok maar toch den moed niet opgaf, er het bijltje bij neergelegd heeft vonden we nergens vermeld.

Toch bleef men voort den tol innen ten baten van den graaf van Hoogstraten, zooals blijkt uit een reglement van 1 Januari 1709, toen Willem van Ostaeyen voor drie jaar den tol van Westdoorn gepacht had.

*Reglement hoemen den heere Graven Thol outfanckt van
Wustwesel ende Wustdorne A°*

In den iersten die comt onder de voors. jueredictie met een peert en kerre	7 duyten
Ende een met twee peerden	7 ortiens
ende Alles soo naervenante	
Van Roscammers peerden	5 duyten
Van ieder horen beest	3 duyten
Van hondert schapen 12 ½ sijnde van ieder stuck	1 duyte
Van ieder vercken oock	1 duyte
Van ieder gans oock	1 duyte
Van ieder persoon geladen met wolle ofte andere goedere van gewichte	1 ½ duyte
Den onders. Rentmeester van Zyne Ex ^{te} den heere grave van Hoochstraten verclaert ende attesteert als dat Willem van Ostaeyen is pachter van den voors. heere graven tol voor den jaere 1709, 1710 tot kersmisse 1711. Actum den 1 January 1709.	
Ende was onderteeckent	

J. v. Rossem.

(Vorstelijk Archief te Anholt, Ibid.)

Wat onder de graven de Lalaing vastgesteld werd bleef onder de prinsen van Salm-Salm voortbestaan, en de tol van Westdoorn zal voorzeker niet afgeschaft zijn vóór het einde van 't Oud Regiem, bij het einde der XVIIIe eeuw.

J. LAUWERYS.

VERHOOGING DER PASTOORSWEDDE.

**De bisschop van Antwerpen willigt het verzoek in
van pastoor Christiaan van Beeck.**

(1744.)

De eerste helft der XVIIIe eeuw is voor Wuustwezel een tijdperk van groote pastoors. We hebben tot in 1710 Jan Oudenrogghe. Zijn grafschrift verkondigt den lof van zijn voorbeeldig leven. Na hem kwam Adam Janssens, die alleszins een bevoegd historicus was. Immers we vinden op ons archief een viertal lijvige bundels rakende twisten tusschen Pastoor Janssens en de wereldlijke overheid. Nu eens ging het over de benoeming van den schoolmeester, dan weer over de onderpastorij, het beheer der armengoederen, enz. Maar dit is nu het voornaamste : de pastoor haalde telkens zijn bewijsvoering uit de locale geschiedenis en niet zelden grondde hij zijn meening op een historische argumentatie van driehonderd jaar te voren. De schepenen en de heeren hadden het met hem niet onder de markt. Voor ons zijn die bundels thans van groote waarde. Op het Kempisch Kongres te Geel in 1928 hielden we een lezing over Wuustwezelsche schooltoestanden (16^e-18^e eeuw) die haast uitsluitend steunde op ge-

gevens ons door de processen van Pastoor Janssens aangebracht, gegevens, die bij controol immer steekhoudend bleken.

Christiaan van Beeck werd als zijn opvolger aangeduid op voorstel van de Hoogeschool van Leuven en aangesteld op 29 Maart 1737. Het jaar daarna, in 1738, werd de huidige pastorij gebouwd, op kosten van het Antwerpsche Ste. Elisabethsgasthuis. Tusschen haakjes weze aangestipt, dat de Moeder van dit Gasthuis het personaat bezat over de Kerk van Wuustwezel, t. t. z. het recht om den kandidaat-pastoor voor te dragen bij den bisschop van Antwerpen. Dit personaat werd aan het gasthuis toegewezen na een twist tusschen het gasthuis en den heer, Hendrik van Wilre, in 1295. (1) Later werd dit recht nog herhaaldelijk in twijfel getrokken door de heeren o. m. nog in 1683 door Jacob van der Rijt, heer van Wuustwezel en Westdoorn, doch het Gasthuis bleef telkens in bezit van het begeavingsrecht. Zoodat ook ten slotte Christiaan van Beeck aldus werd benoemd.

De Pastoorswedde.

Het Gasthuis had nu ook in te staan voor de wedde van den pastoor. Deze beliep rond het jaar 1600 de som van 200 gulden, in 1610 werd ze verhoogd tot 250 gulden. Onder pastoor Donckaerts klom ze vanaf het jaar 1631 tot 300 gulden en in 1670, het aanstellingsjaar van pastoor Oudenrogghe, werd ze gebracht op 400 gulden.

Pastoor Janssens vond dat te weinig en, zijn gewoonte getrouw, spande hij een proces in tegen het Gasthuis. Hij eischte het derde deel van de tienden van Wuustwezel. De zaak bleef hangend en pastoor Janssens overleed zonder dat hij de uitspraak van den Raad van Brabant had kunnen vernemen. En nu er een nieuwe pastoor benoemd was werd de zaak voorgeed in den doofpot gestopt. Zoo meende men tenminste. Maar pastoor van Beeck, die zeer zeker kennis had gekregen van de processtukken van zijn voorganger, besloot de zaak door te drijven, nadat hij gedurende zes jaar zijn parochie had bediend.

Deze pastoor was echter niet zoo kordaat als zijn voorganger Janssens, die maar aanstonds den oorlog verklaarde en op een oogwenk aan 't procederen toog voor den Raad van Brabant. Pastoor van Beeck zou het kalmer aan boord leggen. Hij richtte zich vooraf tot den bisschop van Antwerpen om het derde der tienden te bekomen, maar... om een proces met het Gasthuis te vermijden zou hij zich tevreden stellen met een competentie van 600 gulden.

Het Verzoekschrift.

In 't lang en in 't breed werd alles uiteengezet in een verzoekschrift dat einde 1743 aan den bisschop werd toegezonden.

De inkomsten van pastoor van Beeck werden door hem aldus opgesomd : 1° een wedde van 400 gulden; 2° het vruchtgebruik van twee perceelen land en een beemden, rendeende 30 gulden

(1) « Wesalia » III (1928) blz. 28-30.

per jaar; 3°/ 18 veertelen koren aan 2 gulden per veertel beloopt 36 gulden, doch daarvoor moeten 37 jaargetijden opgedragen worden. Van dat alles moeten de lasten afgetrokken worden : den 20^a penning, cijns en koningsbeden, zoodat er slechts 420 gulden zuiver overblijven.

Daartegenover staat de uitgestrektheid der parochie. Deze telt omtrent 1100 communicanten (parochianen zonder de kinderen meê te rekenen). Ziehier nu hoe het grondgebied door pastoor van Beeck wordt omschreven : « Te rekenen van de kerk naar het Oosten strekt de parochie zich uit een uur tot een gehucht genaamd *ter Eyck*, alwaar nog zijn gelegen de gehuchten van *Veldvoort*, *Ginhoven* en *Bracken*, afgelegen een groote halve uur van de kerk. Naar het Westen tot de gehuchten den *Noortheuvel*, groot en klein *Gooreind*, gelegen van de kerk een groote uur en meer. Item *Bleeken* en *Ackerveken* drij kwartiers en *Westdeuren* een groote halve uur. Naar het Noorden insgelijks een uur tot het gehucht *de Heyhoeve* en den *Steertheuvel* een halve uur. Eindelijk naar het Noordwesten omtrent twee uren, alwaar gelegen zijn verscheidene gehuchten te weten *Foxemast* en *Berkenreys*. Item *Witgoor*, *d'Onderseel* en *Aghterbroek* disteerende van de kerk anderhalve uur en in hetwelk laatste gehucht alleen gerekend worden 130 communicanten. Bovendien nog meer andere kleinere gehuchten die ongeveer een kwartier van de kerk verwijderd liggen, te weten *Aghterbrugh*, *'t Hoff*, *Baen*, *Kruyswegh*, *Braeckelen*, *Puyplas*, enz. »

Lezers, die met het grondgebied van Wuustwezel eenigszins vertrouwd zijn, zullen bemerken, dat de opsomming der gehuchten nog zoo slecht niet is. De afstanden zijn ook ongeveer juist. (1)

Verder in zijn vertoog beweerde de pastoor, « dat hij zijn parochie niet en kan bedienen zonder daarop een paard te houden, zooals zijn voorzaten ook genoodzaakt waren te doen en dat alles voor een geringe competentie van 400 gulden, daar nochtans de tienden jaar door jaar komen te bedragen over de 3000 gulden en dat sedert veertig jaren herwaarts de novale tienden merklijk zijn verhoogd. »

Pastoor van Beeck komt nu ook met een historisch argument aandraven. Als men zulk een pluizer als voorganger heeft gehad, dan kan dat toch niet anders. Welnu, toen Jan Wonder pastoor was (in 1399) had deze ook een geschil met het gasthuis over dezelfde kwestie. En toen heeft een « *arbitrale uitspraak* » den pastoor, die een derde der tienden eischte, in 't gelijk gesteld.

Niettegenstaande dat alles, aldus getuigt pastoor van Beeck, laten ze mij hier omspringen met een magere competentie van 400 gulden, die volstrekt niet in verhouding is met den « *excessiven last ende den moeylycken dienst* » der uitgestrekte parochie.

(1) Op de Kaart van Wuustwezel, die we overdrukten in « *Wesalia* » II (1927) blz. 24-25 staan de voornaamste gehuchten aangeduid. Men vergelijkte aldaar de afstanden.

De repliek.

De bisschop van Antwerpen zond heel het stuk aan de Moeder van het Gasthuis om advies. Deze antwoordde met een repliek waarin verschillende beweringen van den pastoor werden weerlegd of tot de ware verhoudingen teruggebracht. We noteren de voornaamste punten uit deze repliek :

Wat aangaat de inkomsten van den pastoor, zegt Moeder-Overste : « De pastoor profiteert door een gratieuze gedoogzaamheid van het gasthuis omtrent veertig karren bijltof per jaar en, tot wederroepen toe, het vruchtgebruik van twee beemden en van een aldaar inliggend boschken. »

Over de uitgestrektheid der parochie heeft ze ook wat aan te stippen : Naar het Noorden tot de *Heyhoeve* staat er maar één huis; het *Achterbroek* is maar één straat tot aan het gehucht genaamd *Berkenreys*.

In verband met de tienden, die het Gasthuis te Wuustwezel opstrijkt en die volgens den pastoor de 3000 gulden overtreffen, zegt het antwoord : « Van 1722 tot 1743 beliepen de tienden 2300 gulden per jaar, na aftrok van den twintigsten penning, van 200 gulden voor onderhoud van het hooge koor, voor smoutlevering enz. blijft daarvan nog 1800 gulden over. Bovendien $\frac{1}{4}$ in den onderhoud van den kleinen toren, de tiendenklok, het belfort enz., hetwelk benevens het huis (de pastorijs) sedert 1737 aan het Gasthuis heeft gekost omtrent de 8000 guld. » Men weet, dat de huidige pastorijs in 1738 werd gebouwd.

Nadat de Overste van het Gasthuis het stuk, met haar bemerkingen onder vorm van repliek, had teruggestuurd, werd door den bisschop het advies ingewonnen van den aartspriester van het distrikt Hoogstraten.

De uitspraak.

Zeer zeker zal de aartspriester van Hoogstraten geen ongunstig advies hebben uitgebracht. En toen de bisschop van den toestand op de hoogte was, nu hij beide partijen en een onpartijdige stem had gehoord, nu kon hij met gerust gemoed een oordeel vellen. Ziehier nu hoe de bissschoppelijke uitspraak luidde : « Alles rijpelijk overwogen zijnde en wel bijzonderlijk het getal van omtrent de elfhonderd communicanten en de verre uitgestrektheid der parochie; niettegenstaande de aanvrager in zijn pastoreele functiën geholpen wordt door een kapelaan of onderpastoor, oordeelen wij, dat de behoorlijke competentie van den heer pastoor moet getaxeerd worden op zeshonderd gulden per jaar, door die van 't Gasthuis in vier gelijke betalingen alle drie maanden te beginnen met St. Jansmisse van dit jaar 1744. Boven deze som van zeshonderd gulden zal de pastoor nog genieten de inkomsten van het « manuael pastoreel », de « accidentalia » en het bewonen van de pastorijs, waarvan de behoorlijke reparatie en de lasten door die van het Gasthuis te betalen zijn. Actum in ons bis-

schoppelijk Paleis te Antwerpen den 17ⁿ Juni 1744. — Guil. Phil. bisschop van Antwerpen. »

Pastoor van Beeck had zijn slag thuisgehaald.

Eenige jaren nadien, in 1752, werd door onderpastoor Ieppens een gelijkaardig verzoekschrift ingediend. Daarover handelen we een volgende maal.

K. PEETERS.

Ons Eigen Hoekje.

BELANGRIJKE MEDEDEELING.

Wij vestigen bijzonder de aandacht onzer lezers op de publicatie der vergelijkende studie over « *De Wuustwezelsche Dorpskeuren* » (XVe-XVIIe eeuw), door K. Peeters.

Deze studie werd opgenomen in de « *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie* » na bespreking in de Commissie voor Geschiedenis. Verslaggevers waren : E. H. Dr. Fl. Prims, stadsarchivaris te Antwerpen, en Dr. J. Cuvelier, rijksarchivaris-generaal te Brussel, voorzitter der Commissie.

Het gaat in deze studie niet alleen over de bepalingen der Wuustwezelsche Keurboeken, die op zichzelf zeker het publiceeren waard zijn, maar ze worden bovendien in verband gebracht met die der omgeving en tevens voorzien van verklarende nota's. Ziehier de inhoud :

INLEIDING.

I. *Wat zijn Keuren? — Hun Belang.*

II. *De Wuustwezelsche Keurboeken.*

1. Het Keurboek van 1500.
2. Het Keurboek van 1628.

III. *De Heeren van Wuustwezel. — Hun Rechtsmacht.*

1. Heeren van Wuustwezel en Westdoorn. (1500-1667).
2. Meiers en Schouten.
3. Sekretarissen.
4. De Rechtsmacht.

IV. *Keurboeken uit het Omliggende.*

1. Brecht.
2. Ekeren.
3. Hoogstraten.
4. Schoten — Merksem — Dambrugge.
5. Esschen — Kalmthout — Huibergen.
6. Polderlanden van Merksem en Dambrugge.
7. Noord-Brabantsche Keurboeken.

V. *Wijze van Bewerking.*

TEKSTEN met vergelijkende en verklarende nota's.

- I. Vóór 1500. (nrs. 1-40).
- II. 1510-1607 (nrs. 41-84).
- III. 1607-1622 (nrs. 85-106).
- IV. 1628-1667 (nrs. 106-124).

Alphabetische Index.

Twee uitslaande kaarten : a) het behandelde gebied ; b) de Heerlijkheid Wuustwezel-Westdoorn.

* * *

Ten einde dit werk in het bereik te stellen onzer lezers werden afzonderlijke overdrukken vervaardigd, die, na toevoeging van inhoudstafel, wijziging in de paginatie, enz., een volledig op-zichzelfstaand boekdeel vormen.

De voorraad is echter zeer beperkt, daarom durven wij aanraden zoo spoedig mogelijk te bestellen op het sekretariaat van onzen Kring. Wie eerst bestelt, wordt eerst bediend.

Het volstaat 7.50 fr. te storten op postcheckrekening nr. 2058.19 (K. Peeters) om het boek franco te ontvangen.

Men kan ook het inliggend stortingsformulier gebruiken en terzelfdertijd met de aanbetaling voor 1933 het bedrag storten op postcheckrek. nr. 1656.25 (F. Verstraelen).

Deze maatregel is voornamelijk getroffen in het belang en in het voordeel onzer lezers. Wij hopen, dat zij er gebruik van zullen maken. Tevens danken we de Kon. Vlaamsche Academie omdat ze aldus aan deze studie een ruimere verspreiding heeft bezorgd.

DE REDAKTIE.

AANBETALING 1933.

Mogen we onze leden en lezers vriendelijk verzoeken hun bijdrage voor 1933 te voldoen door storting bij middel van inliggend formulier of door overschrijving op postcheckrekening nr. 1656.25 (F. Verstraelen). — Het bedrag blijft onveranderd : Beschermende leden 10 fr. — leden 6 fr. — abonneuten zonder lidmaatschap 5 fr.

RUILDIENST.

« Wesalia » wordt uitgewisseld met volgende tijdschriften :

1. *Eigen Schoon en De Brabander*, Orgaan van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van West-Brabant en van den Gidsenbond der gouw Brussel.
2. *Oostvlaamsche Zanten*. Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen. Redaktie : F. van Es, de Vilanderstraat 71, Aalst.
3. *Sinte Geertruydsbronne*, driemaandelijksch Tijdschrift gewijd aan de Geschiedenis en Volkskunde van West-Brabant en Om-

- geving, vermeerderd met « Bredaniana ». Redaktie : H. Levelt, J. F. Bevin jr. (Bergen-op-Zoom, Nederland).
4. *Handelingen — Mémoires*. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk. Voorzitter : P. P. Debbaudt, O. L. Vrouwstraat, 45, Kortrijk.
 5. *Natuur- en Stedenschoon*. Maandelijksch Bulletin. Sekretariaat : Ossenmarkt, 22, Antwerpen.
 6. *Eigen Volk*. Algemeen Folkloristisch en Dialectisch Maandschrift voor Groot Nederland. — Administratie : Keizerstraat, 32, Scheveningen (Nederland).
 7. *Taxandria*, Gedenkschriften van den Koninklijken Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Antwerpsche Kempen. (Turnhout).
 8. *A travers le Monde*, revue mensuelle internationale de Tourisme, de Folklore et d'Histoire. — (Redaktie: H. Maho, Karel VI-straat, 19, Brussel.)
 9. *Mededeelingen* der Vl. Toponymische Vereeniging. (Leuven.)
 10. *De Zuiderkempen*, Tijdschrift van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring voor de Kantons Beringen, Mol, Westerloo.
 11. *Verlagen en Mededeelingen* der Koninkl. Vlaamsche Academie.
 12. *Toerisme*, halfmaandelijksch Orgaan van den Vlaamschen Toeristenbond. Paardenmarkt, 70, Antwerpen.
 13. *Oud-Hoogstraten*, tijdschrift van Hoogstraten's Oudheidkundigen Kring (vanaf 1933).
-

Nieuwsjes.

*** Hoogstraten's Oudheidkundige Kring zal vanaf volgend jaar een eigen tijdschrift uitgeven, dat zal heeten « *Oud-Hoogstraten* ». Voorheen werden de studiën van dezen Kring gepubliceerd in « *Oudheid en Kunst* » doch daar Hoogstraten over te veel kopij beschikte en zich sterk genoeg voelde om op eigen vleugelen te vliegen, werd tusschen beide Kringen (Brecht en Hoogstraten) een minnelijke schikking getroffen, zoodat vanaf volgend jaar de Kempen een historisch tijdschrift rijker zal zijn. « *Oud-Hoogstraten* » zal viermaal per jaar verschijnen op minstens 32 blz. De abonnementsprijs bedraagt 15 fr. — lidmaatschap van den Kring 25 fr.

We wenschen het nieuwe tijdschrift een ruime verspreiding toe en hopen op vruchtbare wederzijdsche samenwerking.

*** Op uitnoodiging van Hoogstraten's Oudheidk. Kring gaf H. Karel Peeters, sekretaris van onzen Kring, aldaar op 29 November 11. een voordracht over « *Rechtsspraak en Keurboeken te Hoogstraten en in het omliggende* ». — In ruil zal de E. H. J. Lauwerys, voorzitter van H. O. K. onze leden vergasten op een voordracht met lichtbeelden over « *De H. Bloed-beganken te Hoogstraten* ».

BOEKENNIEUWS

PRIMS FLORIS. *Drie Ascetische Schrijvers der Troonpriorij : Jan Storm († 1488), Jacob Roecx († 1527) en Cornelis Bellens († 1573)*. [In « Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vlaamsche Academie » — 1932 — blz. 265-285.]

We wijdden reeds een breedvoerige bespreking aan het boek van E. H. Dr. Fl. Prims over de Troonpriorij te Ouwen-Grobbendonk, waarbij deze studie aansluit. Onder de vele kunstenaars en geleerden werden bovengenoemde schrijvers vermeld in verband met de kloostergeschiedenis. Er is echter meer over te zeggen, dan binnen het bestek van het boek over den Troon mogelijk was. Ook is er elders aansluiting te vinden. De oude ascetische literatuur, waarvan Ruusbroek den grondslag legde, vond op den Troon te Grobbendonk verdienstelijke beoefenaars. Bij het samenstellen van onderhavige studie nu werd door den Schrijver een dubbel doel beoogd : 1°/ het eigen geluid te laten hooren van deze drie geestelijke zonen van den Eremijt van Groenendaal en 2°/ daardoor te bereiken, dat nieuwe opsporingen en ontdekkingen zouden volgen. En zoo stelt de Schrijver ons voor : *Jan Storm*, den puiken kanselredenaar, waarvan twee bundels sermoneen bewaard worden in de Kon. Bibliotheek te Brussel; *Jacob Roecx*, den steller der « vierige boekskens » — twee gedrukte specimens ervan bezit het Plantin-Moretus-museum te Antwerpen (« Den Wyngaedt der Sielen » en « Den Gheestelicken Steen »); ten slotte *Cornelis Bellens*, den man van den « Pater Noster » (Hs. Kon. Bibl. Brussel).

In ieder geval blijven deze Windesheimers « historische getuigen van hooge gehalte voor het geestelijk verleden van ons volk » en de groote verdiensten van E. H. Dr. Prims is voorzeker deze drie schrijvers op den voorgrond te hebben gebracht, waardoor nadere studie en verdere bekendmaking mogelijk en wenschelijk worden.

K. P.

P. HILDEBRAND. *De Kapucijnen te Lier (1623-1797)*.
(115 blz., + 4 platen, 15 fr. — Lier. Taeymans. 1932).

De archivaris der Belgische Kapucijnen, te Antwerpen, P. Hildebrand, schrijft in zijne inleiding : « Het bloeiende Kapucijnenklooster te Lier, dat vóór de Fransche Omwenteling, een bijzondere rol speelde in het godsdienstig leven der Stad, is thans zoo goed als vergeten; slechts de naam der « Kapucijnenvest » bewaart er nog de herinnering aan. »

Berustend op geschiedkundige grondslagen, behandelt de historicus achtereenvolgens : ontstaan en weldoeners van het Klooster, het bedrijf der Paters, — merkwaardige gebeurtenissen over de Stichting, chronologische lijst van Lierenaars-Kapucijnen. Ten slotte : afschaffing van het Klooster, tijdens de Fransche Omwenteling

Wie de officieele geschiedschrijvers, Bergmann en Mast, raadpleegde, zal, bij de lezing van dit keurig-betrouwbaar werk, ondervinden, dat hun gegevens uiterst karig en niet altijd betrouwbaar zijn. Terwijl deze van P. Hildebrand een puntigen documentatieschat inhouden van belang.

Daarom raden wij — inzonderheid — de belangstellende Lierenaars aan, zich dit historisch boek zoo spoedig mogelijk aan te schaffen, daar de oplage beperkt is. Te meer nog, daar een vijftigtal geboren Lierenaars, uit de voornaamste families der stad, met eere het kleed der Orde hebben gedragen.

Staf Goris.

Inhoudstafel van den 7^e Jaargang (1932)

In Memoriam. Z. E. C. H. van Horenbeeck, pastoor van Goor- eind, medewerker aan « Wesalia ». (1854-1932)	1
Het werk van Z. E. H. van Horenbeeck	5
Uit het werk van P. v. G.	
1. Verzoening na doodslag (1502, 1535)	10
2. Een Huwelijkskontrakt uit het jaar 1534	43
3. Een Kerkdiefstal te Wuustwezel	45
Koningschieting. — K. Peeters	17
Het beruchte jaar 1535. — † P. v. G. — G. G.	37
De Tol van Westdoorn onder Wuustwezel toekomende aan den graaf van Hoogstraten. — J. Lauwerys	49, 65
De Rozendaalsche Vaart. — Volmacht vanwege de vrouwe van Wuustwezel (28 Maart 1536). — K. Peeters	60
Verhooging der Pastoorswedde. — De bisschop van Antwerpen willigt het verzoek in van Pastoor Chr. van Beeck (1744). — K. Peeters	72
Ons Eigen Hoekje	76
Nieuwsjes	78
Boekennieuws	15, 46, 79

Jaak Hens, maalter.
 Jan Hens, handelaar, Dorpstraat.
 H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.
 J. Hofmans, bestuurder der melkerij.
 J. G. A. Hogerlinden, hoofdkom. gemeentesekretaris, Arnhem (Holland).
 Aug. Jansen, Handelslei.
 Aug. Janssens, leeraar, Oude Kerkstraat, 29, Antwerpen.
 Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 131, Borgerhout.
 Jan Kenis, Westdoorn.
 J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.
 Mevr. W. Koch de Gooreind, kasteel van Gooreind.
 Hub. Kunst, onderwijzer, St. Christoffelstraat, 34, Roermond (Holland).
 Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 H. Leys, Calmpthoutsche steenweg.
 Jos Leys, Dorp, 135.
 L. Lucas, Olmendreef, Cappellen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaarts.
 G. Mariën, Exterlaar, 109, Berchem.
 Harel Meerbergen, prov. raadslid, Osysstraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 E. Moors, Floralei, Oude-God.
 M. Moors, onderwijzeres, Merxplas.
 P. J. Nuytemans, Klein Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 174.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 Fl. Pellacrs, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 A. Ribbens, onderwijzer.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp.
 Lod. Staepels, schilder.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Rudolfstraat, 9, Antwerpen.
 Eugeen Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei.
 Wed. L. Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaarbeek.
 Adr. Van den Buys, Dorpstraat.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 K. Van den Branden, brigadier der douanen.
 J. Van den Broek, gemeentesekretaris, Loenhout.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Frans Van den Heuvel, Dorp.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar, Hoogstraten.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogl., Schreurevest, 29, Heverlee.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaarbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Ravels.
 R. C. Van Mieghem, Villa Rika, Schooten-Koningshof.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Sint-Lenaarts.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.)
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Gemeentepark.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Van Horenbeeck, postmeester, Arendonk.
 Al. Van Oers, Rich. Neyberghlaan, 46, Brussel.
 J. van Poll, grafische Kunstinrichting, Rozendaal (Holland).
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Barones L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel «Sterbosch».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.

Dirk Vansina, Markgravestraat, 14, Antwerpen.
 F. Van Thillo, Handelslei.
 J. D. H. van Uden, Rijksstraatweg, 208, Haarlem (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fourneustraet, 29, Berchem.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat 30, Antwerpen.
 Mme. We. Th. Verellen, Posterijhof, Gooreind.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Ern. Verlooy, villa «'t Heibieke», Brasschaat-Polygoon.
 J. Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Fr. Wouters, Lessiusstraat, Brecht.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Appelian, Van de Wiellei, 54, Brasschaat.
 F. Berkvens, koster, Gooreind.
 L. Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Aloïs Blommaert, onderwijzer.
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 D. Boen, Kerkeneind, Calmpthout.
 Louis Boeren, bakker, Ste-Mariaburg.
 Ach. Bosschaerts, onderwijzer.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Eekeren-Donk.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 220.
 J. Carpentier, Dorp.
 J. Chantrain, Handelslei.
 J. Cornelissen, Eikblokstraat, 19, Deurne.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 C. Cornelissens, Keieven, 192.
 Fr. Cornelissens, Bredabaan, 194.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 E. H. Th. De Molder, pastoor, Oostmalle.
 E. H. F. De Ridder, pastoor, Hombeek.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 R. De Roover, Heermanstraat, 5, Merxem.
 Dierckxens, Statiestraat, Esschen.
 J. Dupont, Augustijnenstraat, 21, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Adr. Francken, Baan.
 L. Francken, Gasthuishoevestr. 25 Merxem.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen.
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 J. Gommers, Noordheuvel, 42.
 Felix Goris, Dorp.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 M. Haesaert, Kerkeneind, 73, Calmpthout.
 Jul. Hens, Dorp.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg.
 Jan Herrygers, Paal.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 H. Kanora, Hofstraat, 33, Eekeren.
 C. Kerremans, Handelslei.
 W. Kohler, Deurne (Noord).
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 M. Lambin, De Bomstraat 21, Antwerpen.
 E. H. J. Lauwereys, leeraar, Hoogstraten.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 E. H. J. Leys, Oude Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Fr. Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Fr. Oerlemans, Dorp,

E. J. Ossenblok, S' Mattheusstraat, 11, Borgerhout.
 Adr. Paelinckx, Oude Baan, 312.
 Jozef Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 Jan Peeters, Processieweg, St. Lenaarts.
 K. Peeters, Dorp, 130.
 Maria Peeters, Begijnhof, Hoogstraten.
 E. H. Philippen, archivaris Commissie Openb. Onderstand, Antwerpen.
 P. Pieters, Kerkplaats, 307.
 Hendrik Pockelê, gemeentebediende.
 Louis Pockelê, trambediende.
 W. Poppelaars, Gooreind.
 E. H. Dr Floris Prims, archivaris, Antwerpen.
 A. Quiryne, Oud-Gooreind, 14.
 J. Roelen, Baan, 173.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, De Bosschaertstraat, 245, Antwerpen.
 Fr. Stevens, Gooreind.
 L. Stroobant, Absheide, Beerse.
 Em. Torreelle, Archivaris, Hoogstraten.
 A. Ulens, onderwijzer, Esschen.
 A. Van Cuyck, Ten Eeckhovelei, 10, Deurne.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
 J. Van den Heuvel, Bredabaan, 73, Gooreind.
 Arn. Van de Put, Gooreind.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 111.
 Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
 Van der Smisen, Dijlestraat 2, Antwerpen.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 A. H. van Dyck, Kerkpleinstraat, 3, Etterbeek.
 Dr. G. Van Dyck, geneesheer, Esschen.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 L. Van Staay, A. Boelstraat, 128.
 Louis Van Geel, Dorp, 178.
 Fernand Van Gelder, Jean d'Ardennestraat, 50, Brussel.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 K. Van Hoydonck, Beersgat.
 M. Van Hoydonck, Baan.
 J. Van Loon, Akkerveken, 7.
 C. Van Looveren, Noordheuvel, 43.
 Jozef Van Looveren, Baan, 95.
 Louis van Looveren, Breikelen.
 V. Van Nueten, landbouwingenieur, Esschen.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroek.
 M. Verhoeven, Donckschesteeweg, Brasschaat.
 Theofiel Verellen, brouwer.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Karel Vervoort, bediende.
 Em. Vrancken, Scheepswerfstr. 21, Hoboken.
 R. Wagner, Lieve Vrouwstraat, 48, Eekeren.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.